

2.3. Ekonomicky aktivní cizinci a obyvatelstvo ČR zaměstnané v NH v krajích a okresech ČR

2.3.1. Kraje a okresy s nejvyšším a nejnižším zastoupením ekonomicky aktivních cizinců

Rozložení ekonomicky aktivních cizinců v jednotlivých krajích ČR od roku 2000 nedostalo příliš významných změn, v následujících řádcích bude tedy uveden pouze stav k 31. 12. 2004. V roce 2004 bylo nejvíce ekonomicky aktivních cizinců zjištěno v Praze (33 %) a v kraji Středočeském (14 %). k desetiprocentní hranici se blížily podíly cizinců v kraji Jihomoravském (9 %) a Moravskoslezském (8 %). Nejméně ekonomicky aktivních cizinců bylo zjištěno v krajích s nejnižšími počty cizinců usídlených, totiž v kraji Olomouckém, Pardubickém, na Vysočině a taktéž v kraji Zlínském (2-3 %). V ostatních krajích byli ekonomicky aktivní cizinci zastoupeni 4-6 %.

Obdobným způsobem byli na mapě ČR rozloženi cizinci v postavení zaměstnanců. 32 % zaměstnanců bylo evidováno v Praze, 16 % v kraji Středočeském, opět okolo desetiprocentní hranice se pohybovaly podíly cizinců v krajích Moravskoslezském (10 %) a Jihomoravském (9 %). Ve zbylých krajích bylo zjištěno maximálně 5 % všech cizinců v postavení zaměstnanců, a to s výraznou výjimkou kraje Karlovarského a Ústeckého, v nichž byla evidována pouze 2 % všech osob v postavení zaměstnanců (pro kraj Karlovarský a Ústecký je typické vyšší zastoupení osob s živnostenským oprávněním).

Cizinci s živnostenským oprávněním byli rovněž nejvíce zastoupeni ve středu republiky, tj. v Praze (33 % všech cizinců-živnostníků) a Středočeském kraji (11 %), nejméně pak opět v kraji Olomouckém, Pardubickém, v kraji Vysočina a v kraji Zlínském (2 % všech živnostníků). Procentuální rozložení cizinců s živnostenským oprávněním bylo - na rozdíl od všech ekonomicky aktivních cizinců a cizinců v postavení zaměstnanců – odlišné vyšším zastoupením cizinců s živnostenským listem v kraji Karlovarském, Ústeckém, Jihomoravském (shodně 8 % všech živnostníků) a také v krajích Plzeňském (7 %) a Moravskoslezském (6 %). Zbývající kraje zaznamenaly 3-4 % všech živnostníků v ČR evidovaných (viz. příloha 2.4.).

Mezi okresy s největším počtem ekonomicky aktivních cizinců (tj. cizinců v postavení zaměstnanců, včetně registrovaných občanů Slovenska a cizinců s živnostenským oprávněním) patřila k 31. 12. 2000 Praha, v níž bylo zjištěno téměř 50 tisíc těchto osob, dále Brno-město, necelých 9 tisíc osob, mírně přes 6 500 ekonomicky aktivních cizinců bylo zaznamenáno v okrese Ostrava-město. Prvních deset okresů s nejvyšším počtem všech ekonomicky aktivních cizinců v tomto roce doplňovala Mladá Boleslav, Liberec, Karviná, Olomouc, rovněž Praha-východ, Hodonín a Vsetín.

Mezi okresy s nejvyšším počtem ekonomicky aktivních žen v tomto roce patřilo šest stejných okresů jako v případě celkových počtů těchto osob, pořadí těchto okresů bylo následující: Praha, Brno-město, Liberec, Ostrava-město, Cheb, Karlovy Vary, Ústí nad Orlicí, Mladá Boleslav, Zlín a Hodonín (tento okres se nacházel na desáté pozici v pořadí četností s necelými 700 ekonomicky aktivními ženami). V případě mužů mezi okresy s nejvyšším počtem ekonomicky aktivních osob patřily zejména ty okresy, jež do první desítky náležely u celkových počtů, a to s jedinou výjimkou – místo okresu Vsetín byl ve skupině nejčetnějších zastoupen okres Pardubice.

K 31. 12. 2004 mezi desítku okresů s nejvyššími počty ekonomicky aktivních cizinců patřila opět Praha (mírně přes 56 tisíc těchto osob), dále Brno-město (více než 7 600 osob) a Mladá Boleslav (přibližně 7 300 osob). Z dalších následovala Plzeň-město, v níž počet ekonomicky aktivních cizinců mezi roky 2000 a 2004 narostl o více než 3 000 osob, dále Ostrava-město, Karviná, Liberec, Cheb, Praha-východ a Karlovy Vary (desítku nejčetněji zastoupených opustily tedy okresy Hodonín, Vsetín a Pardubice a naopak přibýly okresy Plzeň-město, Cheb a Karlovy Vary (u dvou posledně jmenovaných se jednalo o nárůst o necelých 1 000 osob)).

V podstatě stejné okresy v pořadí četností byly zaznamenány u mužů-cizinců i žen-cizinek, u žen z desítky nejčetněji zastoupených okresů (zastoupených ženami) vypadl okres Karviná, a naopak přibyl okres Český Krumlov – u mužů se v desítku nejčetnějších nenalézal okres Cheb, nýbrž okres Frýdek-Místek.

V okrese na desáté pozici (v pořadí dle nejvyšších celkových počtů ekonomicky aktivních cizinců) bylo k 31. 12. 2000 zjištěno přibližně 2 700 ekonomicky aktivních cizinců, k 31. 12. 2004 již přibližně o 500 těchto osob více. V případě žen okres na desáté pozici (v pořadí nejvyšších četností)

evidoval 680 osob, a to v obou letech. Rovněž u mužů byl tento rozdíl minimální, okres na desáté pozici vykazoval 2 100-2 200 osob (méně v roce 2004).

Mezi 10 okresů s nejnižšími počty ekonomicky aktivních cizinců patřily k 31. 12. 2000 okresy Vyškov, Kroměříž, Chrudim, Šumperk, Prachatice, Písek, Jindřichův Hradec a Rakovník – v těchto okresech bylo v hrubém rozmezí zjištěno přibližně 400-500 osob. Do výše maximálně 200 ekonomicky aktivních cizinců se dostaly okresy Bruntál a Jeseník. Téměř 30 okresů pak vykazovalo méně než 200 ekonomicky aktivních žen-cizinek (nejméně v okrese Přerov, Vyškov, Jeseník a Bruntál), u mužů byly zaznamenány pouze 2 okresy (Bruntál a Jeseník) s méně než 200 ekonomicky aktivních mužů-cizinců - 23 okresů se nacházelo pod hranicí 500 ekonomicky aktivních mužů-cizinců. (ČR je územně rozdělena na 77 okresů.) Vzhledem k faktu, že muži mezi ekonomicky aktivními cizinci představovali v roce 2000 76 %, je pochopitelné, že prakticky stejné okresy s nejnižšími počty těchto osob byly zjištěny u mužů i u celkových počtů ekonomicky aktivních cizinců (s jedinou výjimkou - místo okresu Vsetín byl v desítku nejméně zastoupených zjištěn okres Pardubice).

Mezi okresy s nejnižšími počty ekonomicky aktivních cizinců k 31. 12. 2004 patřily částečně stejné okresy jako v roce 2000, tj. okres Šumperk, Kroměříž, Bruntál a Jeseník, dále pak Rychnov nad Kněžnou, Domažlice, Louny, Rokycany, Opava a Třebíč. Nutno si však uvědomit, že celkový nárůst cizinců ekonomicky aktivních mezi roky 2000 a 2004 nebyl nikterak vysoký (o pouhých 5 %), rovněž rozdíly mezi jednotlivými okresy byly velmi mírné. V případě mužů (ekonomicky aktivních, cizinců) do desítky nejméně zastoupených okresů náležely stejné okresy jako v případě celkových počtů, s výjimkou okresů Rychnov nad Kněžnou a Šumperk, které vystřídaly okresy Písek a Prachatice. U ekonomicky aktivních cizinců-mužů se pod hranicí 200 osob nacházel pouze okres Jeseník, a to velmi mírně, pod hranicí 500 osob bylo zjištěno 25 okresů, což je srovnatelné číslo s rokem 2000. U ekonomicky aktivních žen-cizinek mezi okresy s nejnižším počtem těchto osob patřily okresy Nový Jičín, Kutná Hora, Rokycany, Rychnov nad Kněžnou, Opava, Přerov, Kroměříž, Vyškov, Bruntál a Jeseník. Pod hranicí 200 ekonomicky aktivních žen-cizinek se nacházelo 23 okresů, tedy o 6 okresů méně než v roce 2000 (viz. příloha 1.15., 2.7. a 2.8.).

Mezi okresy s nejvyšším nárůstem ekonomicky aktivních cizinců patřily jak okresy s velmi nízkým podílem cizinců, tj. např. okresy Bruntál a Jeseník, zároveň i okresy s vysokými podíly ekonomicky aktivních cizinců, zejména okres Plzeň-město, u něhož mezi roky 2000 a 2004 došlo k více než dvojnásobnému nárůstu počtu evidovaných ekonomicky aktivních cizinců (na více než 5 000 těchto osob v roce 2004). Mezi prvních deset okresů s nejvyšším nárůstem ekonomicky aktivních cizinců náležely okresy v tomto pořadí: Plzeň-město, Jeseník, Kolín, Bruntál, Strakonice, Jihlava, Beroun, Jablonec nad Nisou, Rakovník a Kladno. Stejně okresy byly zaznamenány v pořadí okresů s nejvyšším nárůstem ekonomicky aktivních cizinců-mužů, pouze okres Kladno nahradil okres Karlovy Vary. U žen byly zjištěny převážně stejné okresy, tj. Plzeň-město, Bruntál, Beroun, Jeseník, Kolín, Jablonec nad Nisou a Jihlava, dále pak Mladá Boleslav, Kladno, Jindřichův Hradec a Blansko. Index nárůstu ekonomicky aktivních žen (2004/2000) byl o něco nižší, tj. dosahoval hodnoty 1,05 – index nárůstu ekonomicky aktivních mužů byl 1,26 (viz. přílohy 1.15., 2.7. a 2.8.).

2.3.2. Podíly ekonomicky aktivních žen a mužů v krajích

Mezi kraje s nejnižším podílem žen u cizinců ekonomicky aktivních patřily především kraje umístěné na východní části naší republiky (viz. příloha 2.5.). Nejnižší podíl žen mezi ekonomicky aktivními cizinci byl zaznamenán v kraji Moravskoslezském, v němž ženy představovaly 12 % všech zde evidovaných ekonomicky aktivních osob. Podíl žen v rozmezí 20-30 % byl zjištěn v kraji Zlínském (23 %), Olomouckém (26 %), kraji Jihomoravském a Pardubickém (shodně 29 % žen z ekonomicky aktivních cizinců v daném kraji). Méně než 30 % žen bylo u ekonomicky aktivních cizinců zaznamenáno taktéž v kraji Ústeckém (28 %), v kraji Středočeském (25 %), v Praze ženy dosáhly podílu 30 %.

Ve čtyřech krajích ČR se podíl žen mezi všemi ekonomicky aktivními cizinci pohyboval mezi 30-35 %, totiž v kraji Vysočina (ženy tvořily 31 % ekonomicky aktivních cizinců v kraji), v kraji Libereckém a Královéhradeckém (shodně 33 % žen) a v kraji Plzeňském (ženy mezi ekonomicky aktivními cizinci zde představovaly 34 % osob). Nejvyšší podíly žen byly zaznamenány v kraji Plzeňském a Karlovarském, kde ženy tvořily 37 % všech ekonomicky aktivních cizinců v příslušném kraji.

Mezi cizinci v postavení zaměstnanců byl velmi nízký podíl žen zjištěn v kraji Moravskoslezském, kde ženy představovaly pouhých 9 % zde evidovaných zaměstnaných cizinců. Krajem s druhým nejnižším podílem žen mezi zaměstnanci byl kraj Ústecký (24 % žen). Mezi kraje, v nichž se podíly žen pohybovaly v rozmezí 20-30 %, patřily kraj Středočeský (25 %), Zlínský (27 %), Olomoucký (29 %) a také Praha (30 %). Přes 30 % představovaly ženy (mezi zaměstnanci v příslušných krajích evidovaných) v kraji Jihomoravském a Pardubickém (shodně 32 % žen), na Vysočině (33 % žen), dále v kraji Libereckém (35 %) a v krajích Královéhradeckém a Jihočeském (shodně 36 % žen ze všech cizinců-zaměstnanců v daném kraji).

V kraji Plzeňském a Karlovarském byly zjištěny nejvyšší podíly žen mezi zde evidovanými zaměstnanými cizinci, tj. podíl žen v obou krajích dosáhl 41 %.

Při vyčlenění živnostníků z ekonomicky aktivních osob byl nejnižší podíl žen mezi živnostníky v daném kraji zaznamenán v kraji Zlínském (16 % žen ze všech cizinců s živnostenským oprávněním, dále jen ŽO), v kraji Moravskoslezském pak bylo zjištěno 19 % žen, 20 % ze všech živnostníků v daném kraji představovaly ženy v kraji Olomouckém. Méně než 25 % žen s živnostenským listem (ze všech živnostníků v kraji) bylo zaznamenáno v kraji Pardubickém, na Vysočině a v kraji Jihomoravském (shodně 23 % žen). Do hranice 30 % se podíl žen pohyboval ještě v kraji Královéhradeckém, Středočeském (shodně 27 % žen ze všech živnostníků v kraji), dále v kraji Libereckém, Ústeckém a v Praze, kde ženy (s ŽO) představovaly shodně 29 % všech v příslušném kraji evidovaných živnostníků.

Nejvyšší podíly žen v rámci rozložení živnostníků na mapě ČR byly zjištěny v kraji Jihočeském, kde ženy-cizinky s ŽO tvořily 30 % zdejších živnostníků-cizinců a dále v kraji Plzeňském (32 %) a Karlovarském (36 % žen ze všech cizinců s živnostenským listem v kraji).

Výše uvedené podíly žen, ať již v rámci celkové zaměstnanosti cizinců, či speciálně u cizinců-živnostníků či u cizinců v postavení zaměstnanců, byly především ovlivněny zcela specifickým rozložením určitých státních občanství na mapě ČR.

Vysoké podíly žen v krajích na západě republiky byly způsobeny především počty ekonomicky aktivních cizinců se státním občanstvím Vietnamu (v příslušných krajích evidovaných) – zmíněné rozložení bylo markantní zejména u cizinců s živnostenským oprávněním (viz. příloha 2.5.). Kraj Karlovarský, Plzeňský a Ústecký byly taktéž regiony s vyšším zastoupením cizinců se státním občanstvím Ukrajiny a Ruska, přičemž právě ekonomicky aktivní cizinci se státním občanstvím Ruska se v porovnání s ostatními státními občanstvími vyznačovali vysokým podílem žen (tj. ženy představovaly 49 % všech ekonomicky aktivních cizinců se státním občanstvím Ruska, údaj k 31. 12. 2004); u cizinců se státním občanstvím Ukrajiny byl tento podíl již nižší (32 % žen mezi všemi ekonomicky aktivními občany Ukrajiny). Podíly žen u těchto dvou státních občanství byly však vyšší než podíl žen u ekonomicky aktivních cizinců se státním občanstvím Slovenska, kteří se vysokou měrou usidlují na východní části republiky (v kraji Moravskoslezském, Jihomoravském, resp. Zlínském) – ženy u cizinců se státním občanstvím Slovenska k 31. 12. 2004 představovaly 26 % všech ekonomicky aktivních cizinců se slovenským státním občanstvím. Rovněž relativně vysoký podíl cizinců se státním občanstvím Polska v kraji Moravskoslezském ovlivnil celkový podíl ekonomicky aktivních žen v tomto kraji (nejnižší ze všech 14 krajů ČR); podíl žen mezi ekonomicky aktivními cizinci se státním občanstvím Polska k 31. 12. 2004 činil pouhých 15 %.

2.3.3. Srovnání rozložení ekonomicky aktivních cizinců a obyvatelstva ČR zaměstnaného v NH v krajích ČR

Při srovnání ekonomicky aktivních cizinců a zaměstnaného obyvatelstva ČR budou použity údaje za osoby zaměstnané v národním hospodářství starší 15 let, a to za 4. čtvrtletí 2004 (Pramen: ČSÚ-VŠPS). Mezi tyto osoby jsou počítáni zaměstnanci, podnikatelé (tj. zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné), pomáhající rodinní příslušníci a členové produkčních družstev.

Mezi obyvatelstvo ČR starší 15 let zaměstnané v národním hospodářství (dále NH) náleželo ve 4. čtvrtletí 2004 přibližně 4,7 mil. osob. 13 % těchto osob bylo evidováno v Praze, 12 % v kraji Středočeském, 11 % v kraji Jihomoravském a shodně 11 % v kraji Moravskoslezském. 8 % ze všech osob zaměstnaných v národním hospodářství bylo zjištěno v kraji Ústeckém. V převážné části krajů pak bylo zaznamenáno 5-6 % osob zaměstnaných v NH (tj. kraj Jihočeský, Plzeňský,

Královéhradecký, Pardubický, Vysočina, Olomoucký a Zlínský). Nejmenší podíl těchto osob byl zjištěn v krajích Karlovarském (3 %) a Libereckém (4 %) (viz. příloha 2.6.).

Z podílů osob zaměstnaných v NH v jednotlivých krajích ČR je zřejmé, že v porovnání s rozložením ekonomicky aktivních cizinců v ČR bylo v rozložení obyvatelstva ČR patrné značně užší rozpětí příslušných hodnot (u obyvatelstva ČR zaměstnaného v NH bylo zjištěno rozpětí mezi maximální a minimální hodnotou 10 %, u ekonomicky aktivních cizinců rozpětí převyšovalo 30 %). Zároveň byla u obyvatelstva ČR zaměstnaného v NH do vyšší míry setřena odlišnost mezi zaměstnanci a podnikateli (tj. zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné). (Tato odlišnost v případě cizinců s živnostenským oprávněním byla tvořena především vyššími podíly cizinců-živnostníků v krajích na západě Čech, tj. v kraji Ústeckém, Karlovarském a Plzeňském (viz. příloha 2.4. a 2.6.).

Rovněž podíly žen u zaměstnaných v národním hospodářství (obyvatelstvo ČR starší 15 let) byly v rámci porovnání mezi jednotlivými kraji ze zcela pochopitelných důvodů (jako je např. tradiční usídlení v rodinném soužití) značně vyrovnané. Nejvyšší podíl žen mezi zaměstnanými v NH byl zjištěn v Praze (46 %; údaj ČSÚ-VŠPS za 4. čtvrtletí 2004), ostatní kraje se pohybovaly v rozmezí 42-44 % žen mezi všemi osobami zaměstnanými v NH v příslušném kraji.

U zaměstnaných v NH, a to u osob v pozici zaměstnanců, podíly žen v jednotlivých krajích vždy překračovaly 45 %, nejvyšší podíl žen v rámci všech zaměstnanců v NH v kraji byl zaznamenán v Praze (51 %). U zaměstnaných v NH - podnikatelů (tj. zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných) byly příslušné podíly žen v krajích již značně nižší, pohybovaly se v rozmezí 22 % (Pardubický kraj, Ústecký kraj) až 29 % (kraj Jihočeský, kraj Moravskoslezský).